

СЛАВА

СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ

С А Д Р Ж А Ј

+	Беседа на Св. Великомученика Георгија	7
01.	Свети Георгије убија аждају	9
02.	Житије светог великомученика Георгија Победоносца	31
03.	Култ светог Георгија	81
04.	О слави или крсном имену	97

БЕСЕДА О ТРПЉЕЊУ ДО КРАЈА

Али који претрпи до краја благо њему (Мат. 10,22; 24, 13)

Господе предивни, Ти си све претрпео, све до краја, зато си постао не само блажен него и извор блаженства за све људе који себи добра желе, кроз векове и векове!

И апостоли претрпеше све до краја, и уђоше у вечно блаженство.

И мученици Христови претрпеше све муке до краја, и посташе усиновљени санаследници у царству Христовом.

И светитељи претрпеше драговољну тескобу и страдања до краја, па се прославише и на небу и на земљи.

Сваки оснивач новог друштва врбује себи следбенике обећањем добрих плодова и многих наслада но прећуткује навлаш све тегобе и трудове, који воде оним плодовима и оним насладама. Једини је Господ Исус рекао сву истину Својим следбеницима, и горку и слатку страну истине. Он није обећавао плодове без службе, нити славу без страдања, нити крајњи одмор без трновитог пута, нити победу без борбе, нити сласти без горчине, нити царство без суза и одрицања.

Кад је набрајао многе муке, које ће задесити Његове следбенике,
Он их најзад не оставља без утехе. Он даје смисао њиховом страдању,
и не оставља их у тами.

Он вели: али који претрпи до краја благо њему.

А какво је то благо, које чека оне који претрпе све до краја, то је и Он сам довољно открио, а то су посведочили, и до дан данас сведоче, многи светитељи, који или јавише се вернима из онога света у слави, или пак будући још у телу уздигоше се духом до виђења оне славе и оног блаженства које чека верне, изабране и истрајне.

Господе, Ти си наша снага. Помози нам да претрпимо све до краја с вером да си Ти уз нас. Теби слава и хвала вавек. А м и н.

Свети Владика Николај

Уз стас јој се свио
врат јој обмотава
Загрљајем смртним
Жртву змај венчава

Јахач преклињђи
Према небу гледа
Затим диже копље
Боју да се преда.

Бајка
Борис Пастернак

СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ УБИЈА АЖДАЈУ

ГРАД У СТРАХУ [01. 01]

Нико више није знао кад је ајдаја страхом заробила град. Откако преживели памте, излазила је из језера и јела стоку, али и људе – пастире, гласоноще, разбојнике - који би се ту, крај језера, затекли. Кад је обала опустела, кад су и људи и животиње престали да силазе на воду, ајдаја је подземним дахом, који се лако провлачио кроз зидине, мало помало тровала град. У куће се населила болест.

Хајке су биле узалудне – ратничка копља одбијала су се о светлуџаве крљушти. Широка змијина крила зачас би шачицу војника збрисала са лица земље. Потом би ајдаја на неколико дана нестајала – док не потроши залихе.

Да би је држали што даље од насеља, почели су да јој, на обалу, доводе по две овце. А кад су овце истребљене, почело се са жртвовањем – људи.

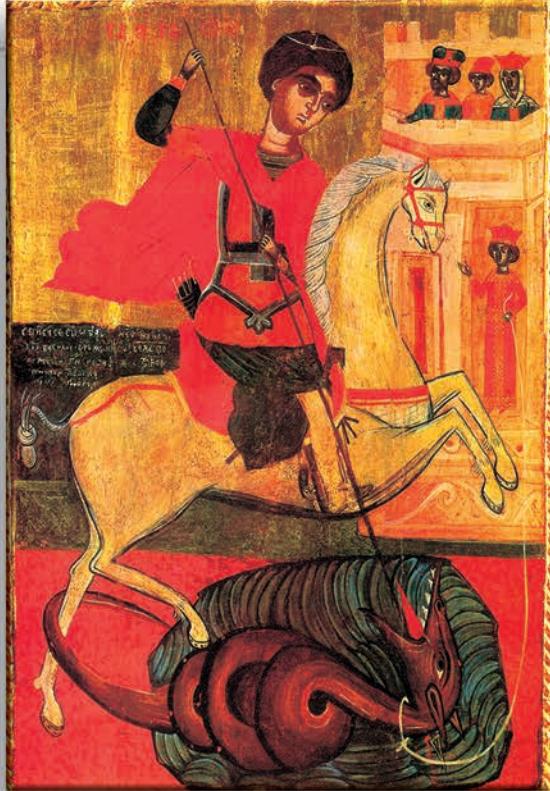
Краљ, ништа мање уплашен од својих поданика, завапио је моћнијима од себе за помоћ - обратио се боговима. Богови, на запрепашћење и самих жречева, показаше се суровијим чак и од саме ајдаје. Ајдајину глад, како рекоше, утолиће само оно људима најдрагоценје. Од тога дана, наредише, мора јој се свакодневно жртвовати по једно – дете.

Свети Георгије убија ајдају ◆

Темпера на дасци, 88 x 63 цм. 1667. Софија, уметничка галерија

На овој икони, донетој из манастира Кремиковца, зограф скромних сликарских знања, али с осећањем за свеже, чисте боје, израдио је за јеромонаха Василија и његове пријатеље или рођаке познату слику светог Ђорђа који убија ајдају и ослобађа принцезу. Ова композиција садржи основне елементе из приче о убијању ајдаје, која је настала касније од првобитног светитељевог житија, али му је придодата и за многе до данас остаје прва асоцијација везана за светог Георгија. На слици су и свети Георгије, као вitez на коњу, и ајдаја из језера, и краљ са краљицом и дворанима, и краљева ћерка. Принцеза, уместо да постане жртва чудовишта, док још траје драматична борба, држи ајдају везану на узици као да се ради о послушном псу. Мир који обухвата драматичан призор помало збуњује.

Даје утисак да се ради о илустрацији за децу.

◆ Икона светог Георгија, Манастир Ватопед на Светој Гори. XI век.

Икона је резбарена у бледозеленом минералу стеатиту, са дрвеним рамом заштићеним гравираним сребрним оковом каснијег датума. Светитељ је представљен у целој фигури, у ставу карактеристичном за свете ратнике. Левом руком придржава штит прислоњен доњим крајем на земљу, а подигнутом десном руком ослања се на усправљено копље. Његова војничка одећа са тешким наборима представљена је до у најситније детаље. Тријумфалним ставом мученика пострадалог за веру има се намера да се свети Георгије представи као ратник-победник и бранилац хришћанске вере. Предање каже да је икона поклон манастиру од рођака византијског цара Јована VI Кантакузина (1347-54) кад је, вероватно, урађен оков. Овакав начин представљања светог Георгија је предањски и, рекло би се, старији од композиције са коњем и ајдајом.

Свети Георгије ◆

На фресци из циклуса светих ратника у цркви Ваведења Пресвете Богородице, манастир Каленић.

Цркву је подигао властелин протовестијарх (управник владарских финансија) у време деспота Стефана Лазаревића, Богдан.

Живописано негде око 1414. године. Иако рађено у истој традицији као и Ватопедска икона из XI века, светлим колоритом, нежношћу и интимношћу, каленићко сликарство говори нам на нови начин о лепоти преображеног светих у Царству Небеском.

Као српски свети кнез Лазар и његови косовски јунаци, чија је успомена у Каленићу још сасвим свежа, за Царство Небеско се много раније одлучио и њихов узор – свети ратник свети Георгије.

ЖРТВА [01. 02]

Несрећни краљ остале затечен немилосрдном вољом идола. Како да утеши своје поданике? „Кад дође време, и ја ћу жртвовати своју јединицу!”, даде, из очаја, краљевску реч.

Свакога дана, на обалу, на место жртвовања, довођено је, дотерано и окићено, по једно дете. Аждаја је, без милости, пруждирала све, али није изгледало да се њена глад смањује. Напротив, као да је постала све незајажљивија.

Унутар градских зидина није се више могла чути ни дечја граја ни смех. Само ридање мајки. Жртве божовима и свакодневно приношене молитве беху узалудне. Шупљи кипови остајаху неми.

Преостала је једино нада да ће коначна жртва осмислити дотадашња узалудна жртвовања.

Дође ред на краља да испуни дато обећање.

Немајући куд, краљ нареди слушкињама да принцезу обуку у најскупоченије свадбено рухо. Принцеза, још дете, кратко испуни вољу свога оца.

Окупану сузама мајке, и свих дворана, изведоше је на место на којем ће сачекати свог бездушног младожењу.

Свети Ђорђе „Иптарски” на коњу ◆ Дело златара Асана. Позлаћено сребро.

Накићари, Грузија, XI век.

У Грузији су свети ратници били омиљена тема иконописа, нарочито свети Георгије чији је култ био веома раширен. Најомиљеније су биле представе св. Георгија као победника, у пуној фигури или на коњу.

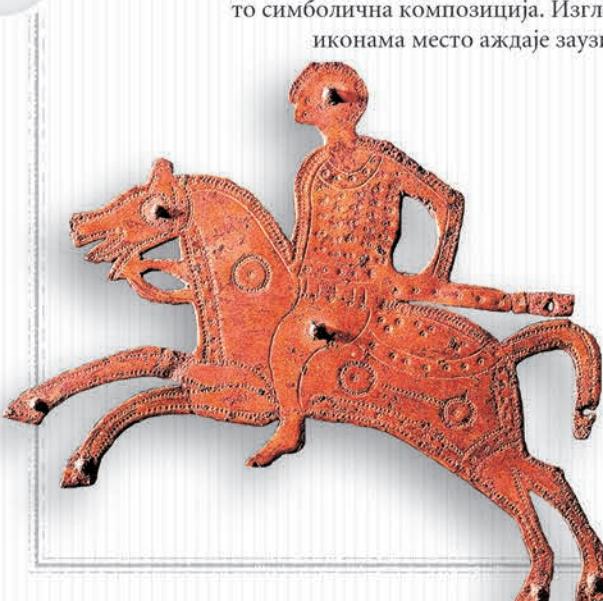
Посебна грузијска композиција је представа светог

Георгија на коњу, како удара зло у лицу паганског краља. Ту се не представља историјски догађај него је то симболична композиција. Изгледа да је на старијим иконама место аждаје заузимао пагански краљ.

◆ Ломбардски коњаник Бронзани украс са штита, око 600. године.

Ломбардски коњаник јаше без седла и узентија. Ове иновације, пореклом из Кине, нису се појавиле у Европи све до касног VIII века. Симбол коњаника је стар и вишесмислен. Понекад умирујући, понекад узнемирујући. Најчешће је коњаник, ипак, симбол тријумфа и славе победничког вође – као што влада коњем, тако је савладао и противника. У данашње време мање је симбол војне или духовне победе, а више симбол савршеног владања собом и природним силама.

◆ Етиопски свети Георгије

Етиопска икона, XVII-XVIII век. Налази се у приватној колекцији у Италији.

По времену настанка спада у новије иконе, али због специфичности и релативне изолованости монофизитске културе којој припада, и ова слика сведочи о неким старијим начинима приказивања светог Георгија. И овде је он приказан као симболични победник над паганским краљем.

◆ Витез - заштитник цркве ◆

Наоружани витез, спреман за битку за одбрану Цркве, представљен на капителу дванаестовековне катедрале у Монреале-у, из времена норманских краљева Сицилије. Витезови - коњаници постојали су и у Римском царству, али време пуног цветања витешког култа на Западу инспирисано је романом, и у многоме се подудара са временом крсташких ратова.

◆ Сир Ланселот

Минијатура из средњовековног западног рукописа.
Почетак XIV века.

Сир Ланселот прелази мач - мост, затим на другој страни убија лавове (за које се испоставља да су само магијске илузије) пре битке са Сир Мелеагантом, док лејди Гинивер и краљ Бадемагу посматрају. Витешке авантуре могу бити и потпуно симболичке. Често се у њиховом опису крију шифре тајанствених духовних или псеудодуховних спознаја.

◆ Застрашујући ратник

Древна стапајуна крсташког витеза, XIV век.

Витез држи копље спремно да га спусти и крене у напад. Утолико овај положај даје очигледно претећу поруку. Копље је моћно оружје.

◆ Белерофонт као прототип витеза

Сматра се да је модел свих витешких подвига победа античког јунака Белерофонта над чудовиштем Химером. Можда у митологији можемо наћи кључ који ће нам помоћи да сазнамо како се то, и зашто, побеђени пагански краљ, са старијих икона светог Георгија, „претвара” у аждају.

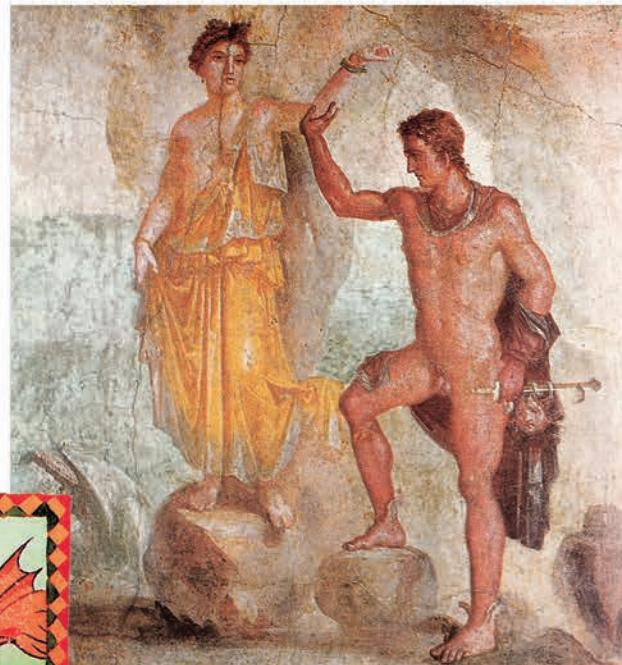
Свети Георгије - покрштени Персеј? ◆

Неки од изучавалаца античких митова тврде да је свети Георгије, у ствари „покрштени” антички јунак Персеј. По њима је прича о победи светог

Георгија над аждајом директан превод неких епизода из мита о Персеју. Персеј је познат као победник над страшном Медузом а, као и свети

Георгије принцезу, спасао је Андромеду, жртвовану морском чудовишту које је пустошило земљу њеног оца, етиопског краља Кефеја.

Читајући ове ауторе има се утисак да побеђена аждаја у последњем трзaju вуче за собом историјску личност светог Георгија у мит!

◆ Германска прича о Волфдитриху

Волфдитрих, јунак из германских прича, уз помоћ магичне непробојне кошуље и мача чија је оштрица прекаљена у змајевској крви, побеђује змаја који је убио његовог пријатеља. Јунаци, чији је највећи подвиг био да савладају аждају, заузимају важно место у митологијама како на Истоку, тако и на Западу.

НЕПОЗНАТИ ВИТЕЗ [01. 03]

Површина језера беше мирна, али девојица прозре да је то само варка. Побеђи ајдаји – немогуће је. Чудан мир је обузе. Обриса сузе и склопи очи, препусти се судбини.

„Кога чекаш, млада?”, тргну је, из полусна, глас.

Принџеза, отворивши очи, угледа – не ајдају, већ прелепог младића. Коњаника. Војника наоружаног копљем и мачем, који као да је читав предео, до тада сив и тмуран, обасјао нестварном светлошћу. Чак и коњ му беше бељи од снега. Зар да тако диван јунак и сам падне као жртва немани?

„Одлази, јуначе, пострадаћеш”, обрати му се девојка, не одговоривши на његово питање.

„Ја сам Георгије, Христов војник. Мој Господ јачи је од свакога зла”, изговори коњаник мирно, а лице му заблиста још јаче. Потом нареди девојци: „Казуј, од чије се руке плашиш да ћемо погинути, јер нећу отићи, док ми не кажеш.”

„Не од руке...”, поче девојка, заплака се, и светом Георгију, кроз сузе, исприча тужну судбину своју и својих суграђана.

Рустем убија змаја ◆

Персијска минијатура из XV века.

Јунак Рустем приказан је како, на другом од својих седам задатака – испита, убија змаја. У персијској култури Рустем представља идеализованог хероја који побеђује све противнике, било природне било натприродне, и који, ради успостављања реда и благостања, не узмиче ни пред најдраматичнијим предсказањима.

БОРБА [01. 04]

Дотад мирна површина језера заталаса се.

Девојка крикну: „Бежи, јуначе, ајдаја долази!”

Христов војник окрену свог белца и угледа неман која се, раширених крила и разјапљених чељусти, већ беше устремила на своју жртву.

„У име Оца и Сина и Светога Духа”, изговори небески коњаник и осени се крсним знаком. Подиже копље, ободе белца, јурну на ајдају и прободе јој врат. Неман рикну и паде на обалу, а белац, пропевши се, изудара је копитима. Ајдаја, тај страшни погубитељ душа, зли господар и немилосрдни мучитељ пред којим су дрхтали нараштаји – силом Христовом и јунаштвом његовог светитеља беше побеђена.

Свети Ђорђе убија ајдају ♦

Темпера на дрвешу.

Крипска школа, сликано на Крипту око 1500. године.

Налази се у Јелинском институту за византијске и поствизантијске студије, у Венецији. Снажни коњ, као и облик и положај црног змаја као да су урађени по узору на слику са истом темом Паола Венецијана из Болоње. Стара византијска уметност мења се под западним утицајем, слично као што се уметничка представа светог Георгија променила под утицајем западног култа витештва. Парадоксално – изгледа да већи „реализам” доноси удаљавање у мит.

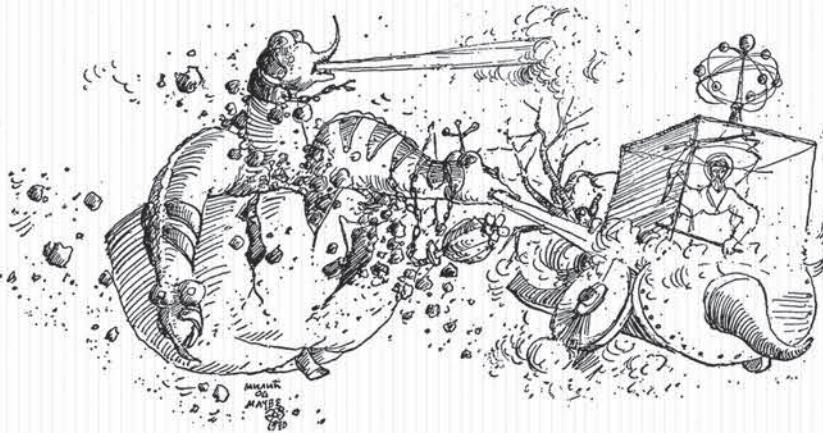
◆ Битка Константина и Максенција
Ареџо, Црква Светог Франческа.
Фреска Пијера де ла Франческе, сликана 1458.

Победа хришћанства над паганством. Константин, вођен крстом, побеђује Максенција. А на Максенцијевој застави појављује се, рекло би се, баш она ајдаја коју је Георгије убио (погледај претходну илустрацију). Можда овде можемо наћи траг симболичке логике којом је побеђени пагански краљ замењен ајдајом. Да ли прича о победи светог Георгија над ајдајом заправо симболично говори о победи охристовљеног човека над паганством у себи и у свету око себе?

Змај, ајдаја и ала ◆
Милић од Мачве

Цртежи Милића од Мачве на којима су представљена фантастична бића из српске митологије: Ајдаја (лево) и Ала (десно). Српски језик прави разлику између змаја, ајдаја и але. Змајеви понекад могу имати и позитивне особине. У српској митологији постоје змајеви-метеорити, змајеви-змије, али и змајеви-људи! Нарочито је занимљиво да се за многе личности из српске народне епике веровало да су змајеви, или да су рођени из односа змаја са вилом или са обичном женом. Змајеви-змије најсличнији су ајдајама и у принципу су зла бића.

◆ Циновске змије

Они који сматрају да причу о светом Георгију и ајдаји треба буквально тумачити позивају се на постојање циновских змија. Змијски цареви и удави увек су привлачили велику пажњу људи, а у Јужној Америци нађене су анаконде дужине 7,5 метара. У старим путописима помињу се змије дуге 12 па чак и 24 метара! Њихови остаци до данас нису пронађени.

Диносауруси – змајеви? ◆

Суочени са рационалистичким критикама, а у жељи да спрече претварање житијског садржаја у митологију, неки црквени аутори су покушали да змаја, то јест ајдају из приче везане за светог Георгија, објасне преко диносауруса. Тако су постали сродни поштоваоцима чувене Неси, тајанственог чудовишта из шкотског језера Лох Нес. Многи од оних који признају њено постојање тврде да Неси може бити само преживели диносаурус. И ајдаја из приче о светом Георгију такође је живела у језеру, а по опису може личити на диносауруса или неко слично старо и ретко биће.

Застрашујући гмизавац ◆

Овај мали аустралијски гуштер који се брани тако што покушава да уплаши противника, иако не прелази дужину од 20-ак сантиметара, и те како може да послужи као инспирација за сасвим реалног, немитолошког змаја.

18

19

◆ Комодо змај

Варани су велики гуштери који могу да послуже као прототип змаја. Имају дуг врат, прилично тешко тело и дуг дебео реп. На снажним ногама – оштре канце. Највећи од ових тропских гуштера зове се комодски варан, *Varanus komodoensis*. Овај цин међу данашњим гуштерима дуг је око три метра и тежак око 160 килограма. Иако знатно мањи од ајдаје-змаја из приче о светом Георгију, овај, за Европљане редативно касно откривен становник острвца Комодо у Малајском архипелагу, може нас навести на помисао да негде постоје или су доскора постојала и његова старија и још већа браћа.

Двоглава змија •

У природи се могу наћи и двоглави гмизавци као што је ова двоглава калифорнијска краљевска змија. Инспирација за вишеглаве аждаје или доказ њиховог некадашњег постојања?

• Аждада •

ЗАУЗДАНО ЗЛО [01. 05]

Девојка, која је сакривена иза стене пратила борбу, истрча и паде јунаку пред ноге, плачући и целивајући му стопала, али он је подиже и благо рече:

„Звер још није мртва!“

Девојчине очи раширише се од страха.

„Не бој се...“, умири је јунак и поведе је до змије чије је трупло непомично лежало на обали. Затим нареди девојци да скине свој појас и да га веже аждади око врата. Девојка учини како јој беше заповеђено, али док је, дрхтавим рукама, везивала змију, ова отвори очи. Девојка се, испрва, уплаши, али кад виде да у змијином погледу нема силе, прекрсти се онако како је видела да коњаник чини и повуче врпцу којом беше привезала неман. Аждада, послушно попут пса, подиже своју тешку телесину и крену за својом несуђеном жртвом. Зло беше зауздано.

◆ Страшна химера

Помамно, брзоного чудовиште са телом козе, главом лава и репом змије. Ђује ватру и заправо има три главе – лављу, козју и змијску. Убио ју је, као што смо већ поменули, Белерофонт уз помоћ свог крилатог коња Пегаза. У данашњој језичкој употреби остала је само још као симбол фантастичних прича и гласина („све је то химера“). Скептици ће спремно аждадују коју је свети Георгије савладао прогласити химером. Између буквальног прихватања свих елемената наше приче и њеног потпуног одбацивања, постоји и средњи, симболички пут. Њега заступају они који виде симbole као живо, видљиво присуство невидљиве реалности.

ОСЛАГАЊЕ [01. 06]

Становници оног града, који су са неверицом посматрали чудесну борбу коњаника и ајдаје, не схвативши шта се тачно дешава, а видевши да се злотвор, у друштву принцезе и коњаника, приближава граду, појурише са зидина и почеше да беже, куд који.

Христов војник, свети Георгије Победоносац, ободе свог белца и, ујахавши у град, повика:

„Не бојте се! Ја сам Георгије, слуга Христов! Господ мој који је Син Божји, посла ме, Светим Духом својим, да вас избавим од зла!”

Грађани почеше да извирују из својих изби и видеше како на градску капију ступа краљева кћи, а за њом, на узици, послушно корача ајдаја у чијем телу више не беше силе и на чијим крљуштима сада не беше сјаја.

Талас страха још једном потресе измучене људе, али Победоносац опет викну:

„Господ мој и Бог мој поразиће злотвора!”

Тад исука мач, замахну и одсече ајдаји главу. Глава која је, замало, праждрала цео град, скотрља се право пред ноге краљу, који и сам беше стигао на трг. Зло беше мртво.

◆ Змија у хришћанству
Адам, Ева, змија и дрво познања добра и зла, на јерменској минијатури с краја XVI века.

Симбол змије у хришћанству.
У Библији Змија је, иако често двојан симбол, пре свега поистовећена са Ђаволом, заводником првих људи па до данашњих дана.

Вишну на Змији света ◆

У Индији, змија је, поред краве и мајмуна, највише поштована животиња. Она је симбол живота који се обнавља. На Змији света, која плута на првобитном океану, почива бог Вишну, око Брда света богови и титани обмотали су тело змије Васуки.

